

מדריך למורה

הדרוזים בישראל

הרציונאל

עדכון הפרק המתאר את מאפייניה של העדה הדרוזית, הקשר בינה לבין מדינת ישראל והמגמות בהשתלבותה במדינה.

פריט מידע מרכזי:

עדכון לפרק הדרוזים בישראל **ערך:מוניר עטאר, עריכה מדעית: ד"ר צבי צמרת [קובץ מצורף]**

תוכן העניינים

- א. מטרת הוראה
- ב. עיקרי התוכן להוראה
- ג. רשימה ביבליוגרפית
- ד. קישורים לנושאים רלוונטיים בתוכנית הלימודים
- ה. הצעות דידקטיות להוראה
- ו. שאלות תרגול
- ז. העשרה - קישור להרצאות / סרטונים / נתונים

א. מטרת הוראה

תוספת למטרות שבמדריך למורה ת"ל ע' 68

- ✓ התלמידים יכירו את מאפייניה של החברה הדרוזית בישראל
- ✓ התלמידים יבחנו את הסוגיה : האם ובאיזו מידה השתלבותם של הדרוזים בתחומים שונים במדינת ישראל מפחיתה את השסע הלאומי .

ב. עיקרי תוכן להוראה:

- הדרוזים בישראל

פרק זה מחליף את הפרק על החברה הדרוזית- בתוך "להיות אזרחים בישראל" / פרק ב: החברה בישראלית: חברה רבת-שסעים- עמ'285-289
(ערך:מוניר עטאר, עריכה מדעית: ד"ר צבי צמרת, עיבוד להוראה דנה שטרקמן)

הדרוזים בישראל

הדרוזים מידע דמוגרפי:

העדה הדרוזית בישראל מונה בשנת 2010 כ-12,200 נפש, המהווים כ-1.7% מהאוכלוסייה במדינה. רוב האוכלוסייה היא כפרית (מעל 90%), ומרביתה מתגוררת במחוזות הצפון (כ-70%) ובחיפה (כ-25%).

שאלת הזהות של הדרוזים בישראל:

להלן מספר גורמים שהשפיעו על התהוות הזהות הדרוזית:

1. **האמונה הדתית הדרוזית:** הדרוזים שמרו בקנאות על אמונתם ודתם, וחיו במקומות הרריים מרוחקים כגון: בהרי צפון סוריה, לבנון והגליל, וכך בעצם שמרו על "חודם הדתי יחד עם יחס סובלני לבני דתות אחרות. דבר זה תרם להתהוות זהות ייחודית לדרוזים.
2. **המקור האתני של הדרוזים** אינו ברור ומערור מחלוקת בין החוקרים.
3. **התרבות והשפה:** שפת האם היא ערבית עם דיאלקטים שונים, הדרוזים חיים במבנה חמולתי, והפולקלור ומורשת התרבות שלהם הם מזרחים, ובנוסף הושפעו מתרבויות שונות במדינות בהן חיו.

הדרוזים בישראל הצליחו לשמור על זהותם הייחודית בגלל השילוב של מנהיגות נבונה, מספרם המועט יחסית, מגוריהם באזורים מרוחקים וקרבתם למרכז המסורתי של הדרוזים בלבנון. **גישת מדינת ישראל למיעוטים:** מדינת ישראל אימצה את עקרון הפלורליזם הדתי וסייעה ליצור זהות דרוזית על בסיס לאומי-דתי, כמו כן תמכה בהקמתם של מוסדות דרוזים, אפשרה לרשום את המילה "דרוזי" כלאום בתעודת הזהות האזרחית, ויישמה חוק גיוס חובה עליהם. גורמים אלו, בנוסף להתפתחויות בתחומי החיים השונים הובילו להתהוות שני זרמים עיקריים ביחס לזהות הדרוזית: זרם הטוען כי הדרוזים הם קבוצה אתנית דתית ייחודית הנבדלת מהערבים, ועליהם לשמור על זהותם האתנית הייחודית ולא להתבלבל. הזהות הייחודית באה לידי ביטוי בזהות דתית חזקה, ועל כן הדת הדרוזית מהווה יסוד לגיבוש הזהות הקבוצתית. לפי השקפה זו, הזיקה אל הערבים נובעת בעיקר מן השפה הערבית המשותפת שאין בה כל מרכיב מדיני-לאומי. כלומר זהותם של הדרוזים אינה קשורה ללאומיות הערבית או הפלסטינית. מבחינה זו, זהותם היא אזרחית ישראלית, ולא זהות לאומית ערבית. בראש קבוצה זו עומד גוף בשם: החוג הדרוזי הציוני", הפועל לגיוס תמיכה מוחלטת ובלתי מסויגת של הדרוזים במדינת ישראל.

זו התפיסה המרכזית בחברה הדרוזית בישראל, והיא באה לידי ביטוי בשני תחומים: ההצבעה בבחירות: חב הדרוזים מצביעים בבחירות לכנסת למפלגות ציוניות, מימוש חובת הגיוס לצה"ל: חב הדרוזים מתגייסים לצה"ל ומשרתים בו בנאמנות, ורבים מבני הדעה נמנים עם הקצונה הבכירה.

(בתמונה: מסע כומתה של יחידת הדרוזים 300)

זרם שני הטוען כי העדה הדרוזית היא חלק בלתי נפרד מהעם הפלסטיני והאומה הערבית. לטענת המשתתפים לזרם זה אין לראות בדרוזים עם העומד בפני עצמו במנותק מהעולם הערבי, מאחר והדרוזים מדברים בשפה הערבית. זרם זה מיוצג בעיקר על ידי "ועד היוזמה הדרוזי" ומהווה מיעוט בחברה הדרוזית בישראל.

כיצד הדרוזים מגדירים את עצמם?

זהות לאומית או אתנית: אין קונצנזוס בקרב הדרוזים בסוגיה זו. רוב הדרוזים מגדירים את עצמם כדרוזים, כלומר, קבוצה אתנית דרוזית נפרדת מהעם הערבי וקשורה בדרוזים הגרים במדינות שונות. חלק קטן מגדירים את עצמם כערבים, ובכך מדגישים את הקשר עם העם הערבי. וחלק מאוד קטן מגדירים את עצמם כפלסטינאים, ובכך מדגישים את הקשר עם העם הפלסטיני.

הזהות האזרחית: רוב הדרוזים מדגישים את רכיב האזרחות ומגדירים את עצמם כישראליים, ובכך מדגישים את הקשר שלהם עם מדינת ישראל.

הזהות הדתית: רכיב זה מדגיש את השייכות לדת הדרוזית.

בחברה הדרוזית נהוג להבחין בין איש דת המכונה "עאקל" לבין מי שאינו דתי ומכונה "ג'אהל". אנשי הדת נחשבים כמנהיגי העדה ודעתם נחשבת גם בעניינים שאינם בתחומי הדת. על פי תפיסת הדת הדרוזית, כל בני העדה שווים, אין הבדל בין אדם דתי למי שאינו דתי (בין עאקל לבין ג'אהל), ואין זה משנה מבחינת המעמד אם איש דתי מכהן בתפקיד בתחום הדת או שאינו מכהן בתפקיד כזה-כולם שווים. השוויון חל גם על האישה. בניגוד למקובל בדתות במזרח התיכון, לאישה הדרוזית יש מעמד שווה לגבר והיא יכולה לכהן בתפקיד דתי. אנשי הדת מסייעים לעדה הדרוזית לשמור על קיומה כקבוצה אתנית דתית ייחודית באמצעות הנחיות כגון איסור נישואין מחוץ לעדה, עקרון הסודיות, קבלת מרותם של אנשי הדת ופסיקותיהם ברחב תחומי החיים.

גם מבחינת הזהות האזרחית יש שתי קבוצות עיקריות בקרב העדה הדרוזית: הרוב מגדירים את עצמם כדרוזים במישור הדתי והאתני וכאזרחים ישראלים המזדהים עם סמלי המדינה, נכונים למלא את החובות האזרחיות החלות באופן שווה על כל האזרחית, לרבות חובת השירות הצבאי,

לעומתם המיעוט הרואים עצמם כערבים פלסטינים ומגדירים עצמם כפלסטינים אזרחי ישראל.

לדרוזים מספר מקומות קדושים לחוגמה: קבר הנביא שועיב עליו השלום בכפר חטים. שהוא המקום הקדוש ביותר של הדרוזים בישראל, הדרוזים מבקרים בקבר כל ימות השנה לקבלת ברכה או לדיונים בעניינים הקשורים לדרוזים בכלל ולעדה בישראל בפרט.

קברים נוספים: קבר הנביא אלח'דר עליו השלום, קבר הנביא סבלאן עליו השלום בכפר חורפיש, עוד..

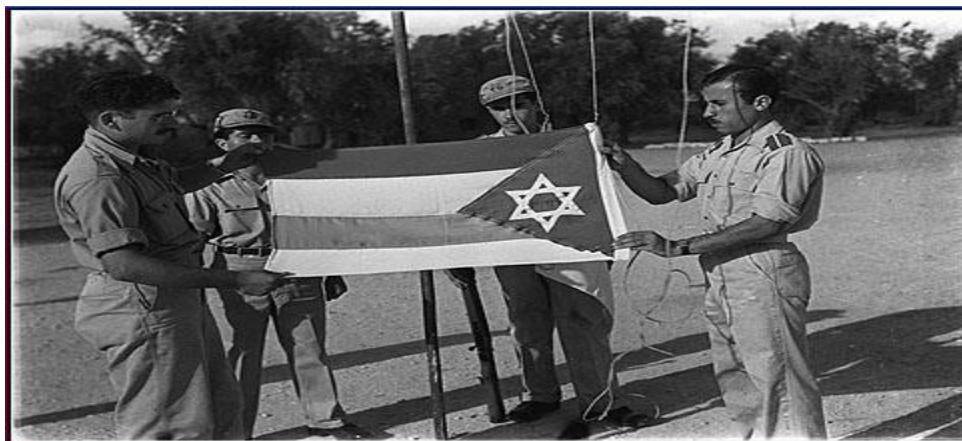
(בתמונה: קבר הנביא שועיב עליו השלום ליד כפר חטים)

שינויים בחברה הדרוזית

מודרניזציה: מחברה מסורתית לחברה מודרנית המסגרת המשפחתית של משפחה מורחבת המסורת שאפיינה בעבר את החברה הדרוזית מתחפפת, ואת מקומה הולכת ותופסת המשפחה הגרעינית הכוללת רק את זוג ההורים וילדיהם הלא נשואים היא ביטוי לשינויים אלו.

הגורמים לשינוי פני החברה הדרוזית

1. השירות הצבאי: שלא כמו הנצרים והמוסלמים, הצעירים הדרוזים משרתים שירות חובה בצה"ל. אחוז המתגייסים לצה"ל בקרב הדרוזים מגיע ל- 83%, ונחשב לאחוז הגבוה ביותר מבין כל המתגייסים. במשך שנות שירותו מתוודע הצעיר הדרוזי לאורח חיים שונה מזה שהיה מורגל בו בכפר וזיקתו לחמולה נחלשת.

(בתמונה: טכס גיוס מחזור ראשון של דרוזים בו שולב הדגל הישראלי עם הדגל הדרוזי כסמל לברית)

2. הקשרים עם העיר הסמוכה לכפר מגריהם לצרכי עבודה או בילויים גורמים לכך שהצעירים הדרוזים נחשפים להשפעת התרבות המערבית המודרנית.
3. עלייה ברמת ההשכלה גורמת לכך שהדור הצעיר בדרך כלל משכיל יותר מדור האבות. ההשכלה מביאה לשינויים בראיית תפקיד המשפחה המערבית המודרנית.
4. ירידת משקלה של החקלאות כמקור הפרנסה העיקרי, ופנייה למקורות פרנסה אחרים המצויים מחוץ ליישוב הדרוזי, כגון שירות באחת מזרועות הביטחון, תעשייה ומלאכה. המעבר מאפשר לבני הדור הצעיר להשתחרר מהתלות הכלכלית באב המשפחה.
5. עיור: בחברה הדרוזית בישראל מתחולל תהליך מהיר מאוד של עיור (אורבניזציה) כלומר, מעבר מחברה כפרית לחברה עירונית. תהליך זה בא לידי ביטוי בדרכים שונות: יש מי שעוזב את הכפר הדרוזי ומנתק עצמו מהחברה הדרוזית, ויש מי שבחר לחיות בשני עולמות.

לדוגמה: דרוזים הגרים ביישובים דלית אל כרמל ועוספיא שקרבים לעיר חיפה. דרוזים אלה חיים בשני עולמות: מגורים ביישוב הדרוזי ועבודה ובילוי בעיר הגדולה המערבית המודרנית. ההשתלבות בחיי החברה היהודית באה לידי ביטוי במפגשים בעיר עם חברים לעבודה, חברים ללימודים באוניברסיטה, חברים למפלגה או לכל פעילות אחרת. תופעה זו מכה שורשים בחברה הדרוזית. כמו כן יש מגמה להפוך את היישוב הכפרי הדרוזי לעיר. לדוגמה, בדליית אל כרמל יש פעילות תוססת של מסעדות, מוסכים ומפעלים, התושבים לומדים מקצועות עירוניים, חיים אורח חיים עירוני, ותהליך האורבניזציה מתרחש גם בכפר עצמו.

תופעה זו נמצאת בשלבים מתקדמים ביישובים דרוזים באזור הכרמל יותר מאשר באזור הגליל. אולם גם בגליל היא מתרחשת בכפרים הקרובים לערים כמו נהרייה ועכו. שינויים אלו, ההופכים בהדרגה את החברה הדרוזית לחברה עירונית, מעמידים את החברה הדרוזית בפני השאלה: האם הדור הצעיר והמשכיל יעדיף את טובת העדה ואת השמירה על שלמות זהותה הייחודית על פני טובתו האישית כאדם החי בחברה מודרנית מערבית ללא זהות ייחודית?

לדעת אלה החוששים מפני היטמעות ואיבוד הזהות הדרוזית הייחודית יש להקנות לדור הצעיר ערכים מהותיים ובסיסיים בנושא המורשת הדרוזית, המסורת הדרוזית והזהות הדרוזית הייחודית.

6. שינוי בהנהגה: בחברה הדרוזית חל שינוי מהנהגה מסורתית להנהגה צעירה ומשכילה. הביטוי לסוג זה של מנהיגים הם צעירים דרוזים שהגיעו לעמדות השפעה בכירות: קצינים המשרתים בשירותי הביטחון: בצבא, במשמר הגבול ובמשטרה, בעלי מפעלים, קבלנים בתחומי עשייה שונים, ראשי מועצות מקומיות, חברי כנסת, סופרים, אמנים ועיתונאים.

מבין ראשי המועצות המקומיות-גובר הייצוג לצעירים משכילים ומבוססים מבחינת כלכלית. הבחירות לרשויות המקומיות נתפסות בקרב בני העדה הדרוזית כחשובות יותר מן הבחירות לכנסת. בבחירות לרשויות המקומיות המפלגות הארציות נדחקות מפני רשימות חמולתיות מקומיות. לעומת זאת, במישור הארצי גוברת שאיפת ההשתלבות של הדרוזים במערך הפוליטי בישראל, הם מצביעים למפלגות הציוניות השונות ומשתלבים כחברים במפלגות אלה ואף נבחרים כנציגיהן בכנסת.

בעשור האחרון תופסים הדרוזים עמדות מפתח ותפקידים בכירים במדינה לדוגמה: בממשלת שרון היה שר דרוזי ראשון, הדרוזים משרתים בצבא בכל הדרגים כולל כטייסים, כלוחמים בעלי דרגות בכירות, וכך גם בשורות המשטרה, במשרד החוץ ישנו גם שגריר דרוזי.

דוגמה למנהיג השייך אמין טריף, ז"ל (1896-1993)

השייך מילא תפקיד חשוב ביותר בחיי הדרוזים בכלל ובישראל בפרט. הוא הקדיש את חייו להכוונת הדרוזים לשלום ולדו-קיום ולטיפול בבעיות היומיום שלהם לדוגמה: הוא יזם פרויקט לשיפוץ המקומות הקדושים לדרוזים בישראל. הוא פעל להשגת מעמד עצמאי אוטונומי לעדה הדרוזית בישראל בכל הנוגע לדת ולדיני אישיות, בדומה למצב הדרוזים בסוריה ולבנון. ובעקבות כך הוקמה המועצה הדתית הדרוזית בראשותו של השייך טריף, בהמשך הפכה העדה הדרוזית לעדה עצמאית בישראל. בשנת 1963 הוקם בית הדין הדתי הדרוזי לערעורים בראשותו של השייך טריף. בשנת 1990 הוענק לשייך אמין טריף, ז"ל, פרס ישראל על תרומתו לעדה הדרוזית ולחברה הישראלית בכלל.

ג. רשימה ביבליוגרפית:

1. [סקר עמדות העדה הדרוזית בישראל 2009 שנערך על ידי סלים ברק אוניברסיטת חיפה](#)

2. [דרוזים בישראל: היבט היסטורי ומרחבי ליאת יצחק](#)

ד. קישורים לנושאים רלוונטיים נוספים בתוכנית הלימודים

מדינת ישראל כמדינה יהודית: סוגית הזהות של אזרחי ישראל

מעמדם של המיעוטים הלאומיים והדתיים בישראל,

מהי דמוקרטיה? ערכים, עקרונות ומאפיינים של המשטר הדמוקרטי: זכויות האדם והאזרח

(פוליטיות, טבעיות/בסיסיות, חברתיות וקבוצתיות)

המשטר במדינת ישראל: השסע הלאומי (כולל: החברה הערבית בישראל, החברה הדרוזית

בישראל, גורמים ודרכי ביטוי לשסע הלאומי בישראל ודרכי התמודדות עימו)

ה. הצעות דידקטיות להוראה

עדכון פרק זה עוסק בעיקר בפיתוח הידע על החברה הדרוזית. לכן המיומנויות שנפתח תהיינה :
מיפוי וארגון תוכן בשילוב מושגים אזרחיים ותרגול שאילת שאלות. כדי לפתח מיומנויות אלו:
1. יש לחלק לתלמידים את עיקרי התוכן להוראה של הפרק, התלמידים יתבקשו לסמן את הנושאים העיקריים הנמצאים בפרק וכן לסמן את תתי הנושאים.

התלמידים יתבקשו לסמן את המושגים באזרחות מתוך הפרק ולהסביר אותם. לדוגמה:
"כיצד הדרוזים מגדירים את עצמם?"

זהות לאומית או אתנית: אין קונצנזוס בקרב הדרוזים בסוגיה זו. חב הדרוזים מגדירים את עצמם כדרוזים, כלומר, קבוצה אתנית דרוזית נפרדת מהעם הערבי וקשורה בדרוזים הגרים במדינות שונות. חלק קטן מגדירים את עצמם כערבים, ובכך מדגישים את הקשר עם העם הערבי. וחלק מאוד קטן מגדירים את עצמם כפלסטינאים, ובכך מדגישים את הקשר עם העם הפלסטיני.

הזהות האזרחית: חב הדרוזים מדגישים את רכיב האזרחות ומגדירים את עצמם כישראלים, ובכך מדגישים את הקשר שלהם עם מדינת ישראל.

הזהות הדתית: רכיב זה מדגיש את השייכות לדת הדרוזית.

בחברה הדרוזית נהוג להבחין בין איש דת המכונה "עאקל" לבין מי שאינו דתי ומכונה "ג'אהל". אנשי הדת נחשבים כמנהיגי העדה ודעתם נחשבת גם בעניינים שאינם בתחומי הדת. על פי תפיסת הדת הדרוזית, כל בני העדה שווים, אין הבדל בין אדם דתי למי שאינו דתי (בין עאקל לבין ג'אהל), ואין זה משנה מבחינת המעמד אם איש דתי מכהן בתפקיד בתחום הדת או שאינו מכהן בתפקיד כזה-כולם שווים. השוויון חל גם על האישה. בניגוד למקובל בדתות במזרח התיכון, לאישה הדרוזית יש מעמד שווה לגבר והיא יכולה לכהן בתפקיד דתי. אנשי הדת מסייעים לעדה הדרוזית לשמור על קיומה כקבוצה אתנית דתית ייחודית באמצעות הנחיות כגון איסור נישואין מחוץ לעדה, עקרון הסודיות, קבלת מרותם של אנשי הדת ופסיקותיהם בחב תחומי החיים.

גם מבחינת הזהות האזרחית יש שתי קבוצות עיקריות בקרב העדה הדרוזית: הרוב מגדירים את עצמם כדרוזים במישור הדתי והאתני וכאזרחים ישראלים המזדהים עם סמלי המדינה, נכונים למלא את החובות האזרחיות החלות באופן שווה על כל האזרחית, לרבות חובת השירות הצבאי, "

*במשא זה יש להרחיב ולקשר **לסוגית הזהות של אזרחי ישראל** ולהדגים על הזהות הדרוזית.

2. על שאילת שאלות (ראה בנספח א')

מומלץ כי תרגול מיומנות שאילת שאלות תיעשה בשני שלבים:
א. המורה יסביר לתלמידים את רמות השאלות על הטכסט (במקרה זה: רמת ידע, רמת הבנה ורמת יישום) וידגים על הלוח שאלות ברמות שונות על פסקה בטכסט.

ב. התלמידים יתבקשו לסמן פסקה: ולהפוך את הכותרת שלה לשאלה, בהמשך התלמידים יחפשו את התשובה לשאלה בתוך הפסקה.

שילוב השאלות בתחילת השיעור לאחר מתן משימה על חומר קריאה מסוים

א. התלמידים יתבקשו לחבר שאלות ברמות שונות של ידע והבנה על מספר פסקאות בפרק.

ב. לדוגמה שאלת ידע: כיצד הדרוזים מגדירים את זהותם כאזרחי מדינת ישראל?

שאלת ידע, הבנה ויישום: הצג שני ביטויים להשתלבות הדרוזים במדינת ישראל.
הסבר כיצד השתלבות זו תורמת להקטנת השסע הלאומי.

1. שאלות תרגול

שאלות ידע

1. הסבר שני זרמים בחברה הדרוזית בנוגע להגדרת זהותם.
2. הסבר כיצד השפיעה גישתה של מדינת ישראל למיעוטים על הגדרת הזהות של הדרוזים.
3. הצג שתי דרכי ביטוי להשתלבותם של הדרוזים בחברה הישראלית.
4. הסבר את הקשר בין מידת השתלבותם של הדרוזים החברה הישראלית לבין הקטנת השטח הלאומי.
5. הסבר את הקשר בין השתלבותם של הדרוזים בחברה הישראלית לבין תהליכי המודרניזציה בחברה הדרוזית.

שאלת טקסט:

קרא את הקטע וענה על השאלות המצורפות:

גישת מדינת ישראל למיעוטים: מדינת ישראל אימצה את עקרון הפלורליזם הדתי וסייעה ליצור זהות דרוזית על בסיס לאומי-דתי, כמו כן תמכה בהקמתם של מוסדות דרוזים, אפשרה לרשום את המילה "דרוזי" כלאום בתעודת הזהות האזרחית, ויישמה חוק גיוס חובה עליהם. גורמים אלו, בנוסף להתפתחויות בתחומי החיים השונים הובילו להתהוות שני זרמים עיקריים ביחס לזהות הדרוזית: זרם הטוען כי **הדרוזים הם קבוצה דתית ייחודית** הנבדלת מהערבים, ועליהם לשמור על זהותם הייחודית ולא להתבולל. הזהות הייחודית באה לידי ביטוי ב**זהות דתית חזקה**, ועל כן הדת הדרוזית מהווה יסוד לגיבוש הזהות הקבוצתית. לפי השקפה זו, הזיקה אל הערבים נובעת בעיקר מן השפה הערבית המשותפת שאין בה כל מרכיב מדיני-לאומי. כלומר זהותם של הדרוזים אינה קשורה ללאומיות הערבית או הפלסטינית. מבחינה זו, זהותם היא **אזרחית ישראלית**, ולא זהות לאומית ערבית. בראש קבוצה זו עומד גוף בשם: החוג הדרוזי הציוני", הפועל לגיוס תמיכה מוחלטת ובלתי מסויגת של הדרוזים במדינת ישראל.

זו התפיסה המרכזית בחברה הדרוזית בישראל, והיא באה לידי ביטוי בשני תחומים: **ההצבעה בבחירות:** חב הדרוזים מצביעים בבחירות לכנסת למפלגות ציוניות, **מימוש חובת הגיוס לצה"ל:** חב הדרוזים מתגייסים לצה"ל ומשרתים בו בנאמנות, ורבים מבני הדעה נמנים עם הקצונה הבכירה.

זרם שני הטוען כי **העדה הדרוזית היא חלק בלתי נפרד מהעם הפלסטיני והאומה הערבית**. לטענת המשתתפים לזרם זה אין לראות בדרוזים עם העומד בפני עצמו במנותק מהעולם הערבי, מאחר והדרוזים מדברים בשפה הערבית. זרם זה מיוצג בעיקר על ידי "ועד היוזמה הדרוזי" ומהווה **מיעוט בחברה הדרוזית בישראל**.

א. הצג את הגישה המכירה בזכויות קבוצה הנהוגה במדינת ישראל.
הסבר כיצד גישה זו באה לידי ביטוי בקטע.

ב. מהי קבוצה אתנית?
הסבר כיצד מושג זה בא לידי ביטוי בזהות הדרוזית לפי הקטע.

6. העשרה - קישור להרצאות / סרטונים / נתונים

ראו באתר – [אזרחות](http://citizenship.cet.ac.il) - <http://citizenship.cet.ac.il>

נספח א' - מיומנות שאילת שאלות

מדוע כדאי לעודד שאילת שאלות ע"י תלמידים ?

השאלה שנמצאה או הומצאה "על ידי", הופכת את החשיבה ואת הלמידה שבאות בעקבותיה ל"שלי"; השאלה מתייחסת למה שחסר, שאינו נוכח. לפיכך, נדרשים דמיון ויצירתיות כדי להמציא אותה; להיות יצירתי פירושו למצוא או להמציא שאלות טובות ולא רק למצוא או להמציא תשובות או פתרונות טובים; ידע הוא משמעותי או "אנשי" כאשר הוא מוצג בזיקה לשאלות שהולידו אותו, ולכן על המורה המציג ידע בכיתה "לעשות ארכיאולוגיה" שלו, כדי לחשוף את "שכבת" השאלות שעליה נבנה; ידע ייחשב לפורה אם הוא מעורר שאלות חדשות ומעניינות, לכן על המורה המציג ידע חדש בכיתה להדגים העלאת שאלות על בסיס הידע שהוצג ולעודד את התלמידים לעשות זאת.

הוכח מחקרית שתלמידים שמרבים בשאלות מצליחים יותר בבחינות. העלאת שאלות על ידי התלמידים תורמת להבניית משמעות רלוונטית לטקסטים.

חשיבה ולמידה שבאות בעקבות שאלות שהועלו על ידי התלמיד עשויות להפוך את הידע שהוא רכש בעקבות העלאת השאלה ל"שלו", כלומר, לידע שנרכש העקבות מעורבותו בתהליך. בעקבות תהליך שאילת השאלות, הלומד חוקר, מגלה ומאתר את התשובה.

שאלות שאלות על ידי הלומדים, אשר התשובות להן חרשות חשיבה מסדר גבוה, משפחת את הבנת הלומדים, ברמות אקדמיות שונות, בנושא הנידון ומעודדות, בין היתר, הבעת דעה, נקיטת עמדה וקבלת אחריות.

ממחקרים רבים עולה כי יש לעודד את הלומדים לשאול שאלות כחלק מתהליך הלמידה ולכונם לשאלות ברמת חשיבה גבוהות – שאלות עליהן אין אפשרות להפעיל אלגוריתם לפתרון והתשובה איננה בהכרח חד-משמעית, אלא כרוכה בחשיבה ביקורתית, שיפוט והערכה.

על המורה להכין מגוון של שאלות ברמות חשיבה שונות:

- ✓ ברמת ידע וזיכרון
- ✓ ברמת הבנה ויישום
- ✓ ברמת ניתוח, סינתזה ושיפוט

ראה באתר מכללת לוינסקי טבלה של שאלות ברמות שונות

<http://www.levinsky.macam98.ac.il/sari/question.html>